

Бачієва Л.О.

РЕФЛЕКСІЯ ЯК СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вирішення проблеми організації та коригування навчальної діяльності пов'язана з успішністю її осмислення. У традиційних методиках та технологіях навчання рефлексивному компоненту приділяється недостатня увага. Тоді як особистісно-орієнтоване навчання пропонує вирішувати проблему постановки цілей навчання, розроблення навчального плану, конструювання системи занять, форм рефлексії та оцінки. Рефлексія (*від латів. reflexio – звернення тому*) – процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів та станів.

Цілі рефлексії – згадати, виявити та усвідомити основні компоненти діяльності: мету, предмет, засоби, процес, проблеми та шляхи їх вирішення, результати, що отримані. Без розуміння способів своєї навчальної діяльності, використаних механізмів пізнання здобувачі освіти не зможуть зрозуміти освітній зміст якими вони оволоділи. Вона допомагає визначити результати, сформулювати цілі подальшої роботи, скоригувати свій освітній шлях. Рефлексія є джерелом внутрішнього досвіду, способом самопізнання та слугує інструментом мислення. Засвоєння способів діяльності відбувається тільки тоді, коли здійснюється їх рефлексія. Вона спрямовує, направляє, за її допомогою визначаються способи вирішення практичних завдань. У такому контексті засвоєння постає як прямий продукт рефлексивного процесу.

Методика організації рефлексії здобувачів освіти може включати наступні етапи: 1) зупинення предметної (дорефлексивної) діяльності: навчальна діяльність припиняється, здійснюється аналіз ускладнень та пригадування відомих ефективних способів виконання діяльності; 2) відновлення послідовності виконаних процесів: усно чи письмово описується усе, що зроблено, зокрема і те, що здається не дуже важливим; 3) вивчення складеної послідовності дій за результатами її ефективності, продуктивності, відповідності до поставлених завдань тощо (параметри для аналізу рефлексивного матеріалу вибираються із запропонованих викладачем або визначаються тим, хто навчається на основі своїх цілей); 4) виявлення та формулювання результатів рефлексії. Виділяють кілька видів таких результатів, до яких належать: предметні продукти діяльності – ідеї, припущення, закономірності, відповіді на запитання тощо; способи, які використовувалися або створювалися у ході діяльності; гіпотези по відношенню до майбутньої діяльності. 5) перевірка гіпотез на практиці у майбутній предметній діяльності.

Проблема, з якою доводиться стикатися при введенні елементів рефлексії в традиційний освітній процес, полягає в тому, що здобувачі освіти не виявляють причини своїх результатів або проблем, не можуть сказати, що саме відбувається в їх діяльності. Як опору для рефлексивної діяльності можна запропонувати такі орієнтовні питання (для самостійної роботи або обговорення з викладачем): Які ваші основні результати, що Ви зрозуміли, чого навчилися? Які завдання викликали найбільший інтерес і чому? Як ви виконували завдання, якими способами? Що ви відчували у своїй? З якими труднощами ви зіткнулися і як їх долали? Які зауваження та пропозиції на майбутнє (собі, викладачам, організаторам)?

Робота з цілепокладання та рефлексії органічно входить у процес отримання професійної освіти та підвищення кваліфікації, робить його усвідомленим і продуктивним.